

Schweizisk Statistik.

Statistisches Jahrbuch der Schweiz. Herausgegeben vom Statistischen Bureau des eidg. Departements des Innern. Erster Jahrgang 1891. Bern 1891. (265 S.)

Areal og Folkemængde — Produktivt og uproduktivt Areal — Befolkningstilvæxt — Udlændinge — Trosbekendelser — Modersprog — Største Byer — Fødsel- og Dødelighedstal — Studenter — Rekrutprøver — Klostre.

I 1891 har det schweiziske statistiske Bureau i Bern for første Gang offentliggjort et Sammendrag af Schweizets officielle Statistik. Idet vi anbefale Værket til Statistikernes Opmærksomhed, uddrage vi i det Følgende nogle faa Notitser.

Areal og Folkemængde.

Kanton	Qkm.	Folkemængde 1. Dec. 1888	Indb. pr. Qkm.
Zürich	1725	339000	197
Bern	6884	539000	78
Luzern	1501	136000	90
Uri.....	1076	17000	16
Schwyz	909	50000	56
Obwalden	475	15000	32
Nidwalden	291	13000	43
Glarus	691	34000	50
Zug	239	23000	97
Freiburg	1669	120000	72
Solothurn	784	86000	109

Schweizisk Statistik.

Statistisches Jahrbuch der Schweiz. Herausgegeben vom Statistischen Bureau des eidg. Departements des Innern. Erster Jahrgang 1891. Bern 1891. (265 S.)

Areal og Folkemængde — Produktivt og uproduktivt Areal — Befolkningstilvæxt — Udlændinge — Trosbekendelser — Modersprog — Største Byer — Fødsel- og Dødelighedstal — Studenter — Rekrutprøver — Klostre.

I 1891 har det schweiziske statistiske Bureau i Bern for første Gang offentliggjort et Sammendrag af Schweizets officielle Statistik. Idet vi anbefale Værket til Statistikernes Opmærksomhed, uddrage vi i det Følgende nogle faa Notitser.

Areal og Folkemængde.

Kanton	Qkm.	Folkemængde 1. Dec. 1888	Indb. pr. Qkm.
Zürich	1725	339000	197
Bern	6884	539000	78
Luzern	1501	136000	90
Uri.....	1076	17000	16
Schwyz	909	50000	56
Obwalden	475	15000	32
Nidwalden	291	13000	43
Glarus	691	34000	50
Zug	239	23000	97
Freiburg	1669	120000	72
Solothurn	784	86000	109

Kanton	Qkm.	Folkemængde 1. Dec. 1888	Indb. pr. Qkm
Basel-Stadt.....	36	74000	2074
Basel-Land.....	422	62000	147
Schaffhausen ...	294	38000	129
Appenzell A. Rh.	261	54000	208
Appenzell I. Rh.	159	13000	81
St. Gallen	2019	229000	114
Graubünden	7185	96000	13
Aargau	1404	194000	138
Thurgau	988	105000	106
Tessin	2818	127000	45
Waadt	3223	251000	78
Wallis	5252	102000	19
Neuchâtel	808	109000	135
Genf	279	107000	382
Schweiz:	41390	2933000	71

Befolkningstætheden er altsaa ret betydelig i de nordlige, tildels ogsaa i de vestlige Kantoner; — derimod er den kun ringe i de østlige og sydlige Kantoner. For Sammenligningens Skyld erindres om, at medens der i Schweiz paa hver Kvadrat-Kilometer gennemsnitligt lever 71 Mennesker, er Forholdstallet i Danmark c. 56. Paa de danske Øer lever der omtrent 70 Mennesker, i Jylland endog kun 37 Mennesker gennemsnitligt paa 1 Kvadrat-Kilometer.

Produktivt og uproduktivt Areal.

Af Schweiz's c. 41,000 Kv.-Kilometer beregnedes c. 72 pCt. at være »produktivt Areal« (∅: Ager, Have, Eng, Skov og Vinland), c. 28 pCt. »uproduktivt Areal« (Gletschere Klippegrunde, Floder og Søer, Byplan, Jernbaner og Veje).

Af det »produktive Areal« var

22,000	Kv.-Kilometer	Ager, Eng, Have
7,700	—	Skov,
305	—	Vinland.

Næsten alle Kantonerne have lidt Vinland, men de fleste rigtignok et kun meget lille. Mest findes der i Tessin og Waadt.

Skovarealet er saaledes tre à fire Gange større i Schweiz end i Danmark, uagtet hint Lands hele Areal ikke er betydeligt større end vort Fædrelands.

Af det uproduktive Areal er den største Del Klipper. Deraf falder atter Broderparten paa Kantonerne Graubünden, Wallis, Bern, Tessin og Uri.

Gletscher-Arealet er beregnet til 1839 Kv.-Kilometer, hvoraf paa Wallis over Halvdelen, nemlig 972, paa Graubünden 359, paa Bern 289 og paa Uri 115. Den ubetydelige Rest er fordelt imellem ni Kantoner.

Medens, som anført, det »uproduktive Areal« er beregnet til at udgøre c. 28 pCt. af Schweiz under Et, er der selvfølgelig stor Forskel mellem de enkelte Kantoner. I Zürich udgør det kun 6, i Schaffhausen og Aargau kun $4\frac{1}{2}$, i Basel-Land endog knap 4 pCt af de respektive Kantoners Total-Areal. Omvendt udgør det i Graubünden over 46, i Wallis 54 og i Uri endog over 55 pCt. af Total-Arealet. Det lille tyndtbefolkede Uri har sit Areal saaledes fordelt:

Skov	65	Kv.-Kilometer
Ager og Eng	413	—
Gletschere	115	—
Søer	20	—
Byplan	0. ₈	—
Veje	1. ₇	—
Floder og Bække..	3. ₅	—
Klippegrund	457	—

(Tilsammen 1076 Kv.-Kilom., hvoraf 478 produktive og 598 uproduktive).

Den aarlige Befolkningsstilvæxt

udgjorde

1850-60 gennemsnitlig.....	0.44	pCt.
1860-70 —	0.63	—
1870-80 —	0.54	—
1880-88 —	0.38	—

Udlændingeprocenten

er i stadig Stigning, idet den udgjorde

i 1850.....	3.0	pCt.
- 1860.....	4.6	—
- 1870.....	5.7	—
- 1880.....	7.4	—
- 1888.....	8.1	—

Men i Kanton Genf er omtrent 40 pCt. af Befolkningen Udlændinge, og i adskillige andre af Kantonerne ved Grænsen er Udlændingeprocenten ligeledes betydeligt over det gennemsnitlige, medens omvendt f. Ex. Skovkantonerne og andre Kantoner i Landets Midte kun rumme forholdsvis faa Udlændinge.

I Forbindelse hermed kan anføres følgende Tal, der illustrere, hvorledes Edsforbundets Indbyggere mere og mere flytte om mellem de enkelte Kantoner: Procenttallet af Schweizerborgere, der levede i andre Kantoner end Hjemkantonet, var ved Tællingerne

i 1850.....	6.6	pCt.
- 1860.....	9.0	—
- 1870.....	11.0	—
- 1880.....	13.3	—
- 1888.....	15.2	—

Trosbekendelser.

Af Befolkningen var

58.8	pCt. Protestanter,
40.6	— Katholiker,
0.3	— Jøder,
0.3	— spredte.

I Genf er Tallet af Protestanter næsten = Tallet af Katholiker.

Udpræget katholske Kantoner ere Tessin, Wallis, Skovkantonerne, Appenzell I. Rh., Zug, Freiburg; i noget mindre Grad Solothurn, St. Gallen.

Overvejende protestantiske ere Appenzell A. Rh., Waadt, Zürich, Schaffhausen, Neuchâtel, Bern, Glarus, Basel, Thurgau og Graubünden.

Jøderne (ialt noget over 8000) findes især i Zürich, Bern, Basel og Aargau. I nogle Kantoner findes der enten ikke en eneste Jøde (saaledes i Urkantonerne) eller dog et særdeles ringe Tal af Jøder. Der er saaledes tolv Kantoner, hvor Tallet af Jøder ikke naar 50, ja for Størstedelen endog er langt fra at naa saa højt.

Modersproget

er for

71. ₃	pCt. af Befolkningen	Tysk,
21. ₈	— — —	Fransk,
5. ₃	— — —	Italiensk,
1. ₃	— — —	Romansk,
0. ₃	— — —	andre Sprog.

Den »romanske« Befolkning, der er i Aftagen, findes næsten helt i Graubünden: af noget over 38,000 »romansk«-talende fandtes c. 37,000 i Graubünden; Resten, noget over 1000, spredt over alle de andre Kantoner. — Af den italiensktalende Befolkning, c. 160,000, fandtes 125,000 i Tessin, 14,000 i Graubünden, 4000 i Waadt osv. — Af den fransktalende Befolkning, c. 640,000, fandtes c. 85 pCt. i de væsenligt franske Kantoner Vaud (220,000), Genf (90,000), Neuchâtel (84,000), Valais (69,000) og Fribourg (82,000); endvidere i Bern c. 86,000. I de nysnævnte fem væsenligt franske Kantoner findes der ogsaa endel Tyskere: i Genf saaledes 13,000, og i hver af de fire andre mellem 20- og 40,000. Derimod have de

resterende, væsenligt tyske Kantoner kun en ringe fransktalende Befolkning.

Største Byer.

Ifølge Tællingen den 1. Decbr. 1888 levede der

i Byen Basel	c. 70,000	Indv.
- — Genf.....	- 52,000	—
- — Bern.....	- 46,000	—
- — Lausanne.....	- 33,000	—
- — Zürich.....	- 28,000	—
- — St. Gallen....	- 27,000	—
- — la Chauxdefonds	- 26,000	—
- — Luzern.....	- 20,000	—

Dog maa herved bemærkes, at Forstæderne ikke ere medregnede, saa at f. Ex. sammen med Byen Genfs Befolkning er ikke talt Carouges (c. 6000), Eaux-Vives's (c. 8000), Plainpalais's (c. 12,000) osv.

Blandt Byer med over 3000 Indv. er Davos (henved 4000 Indv.) den højest liggende, nemlig 1559 Meter over Havfladen.

Fødselstallet,

procentvis udtrykt, har været i stadig Nedgang, som disse Tal udvise:

	Fødsler pr. 100 Indb.
1876—80 gennemsn.	3.25
1881—85 —	2.96
1886	2.89
1887	2.89
1888	2.87
1889	2.87

Lavest er det i Genf, kun lidet over 2 pCt. (i 1887—88—89 2.10), højest i Appenzell, adskilligt over 3 pCt.

Dødelighedstallet,

ligeledes procentvis udtrykt, har i samme Tidsrum bevæget sig saaledes:

	Dødsfald pr. 100 Indb.
1876—80 gennemsn.....	2.31 pCt.
1881—85 —	2.11 —
1886	2.06 —
1887	2.01 —
1888	1.98 —
1889	2.03 —

Nedgangen i Dødelighedstallet skyldes især en aftagende Børnedødelighed.

Tallet af immatrikulerede Studenter

ved de schweiziske Universiteter og Akademier har i den sidste halve Snes Aar været c. 2000, i 1890—91 2315, hvoraf i

Basel.....	388
Zürich.....	538
Bern	546
Genf	463
Lausanne	186
Freiburg.....	138
Neuchâtel.....	56

Næsten en Tredjedel af de immatrikulerede Studenter ere Udlændinge, i 1890—91 726, hvoraf 282 i Genf, 171 i Zürich, 124 i Bern, 69 i Basel, 44 i Lausanne, 34 i Freiburg og 2 i Neuchâtel.

Omtrent en Tiendedel af de immatrikulerede Studenter ere Kvinder, i 1890—91 229, deraf i Bern 79, i Genf 76, i Zürich 69, i Lausanne 4 og i Basel 1. Forholdsvis flest kvindelige Studenter findes der altsaa i Genf, hvor endog en Sjettedel af samtlige immatrikulerede Studenter var Kvinder. Tallet af kvindelige Studenter udgjorde

Semestre	
i 1887.....	121
- 1887—88.....	162
- 1888.....	153
- 1888—89.....	162
- 1889.....	159
- 1889—90.....	190
- 1890.....	184
- 1890—91.....	229

Af samtlige 2315 immatrikulerede Studenter i 1890—1891 var

265 protestantiske Theologer,
 72 katholske —
 423 Jurister,
 943 Medicinere,
 612 Filosofer.

Udlændinge fandtes i alle Fakulteter, Kvinder derimod væsenligt kun i det medicinske og det filosofiske, i hint i 1890—91 156 (en Sjettedel af samtlige immatrikulerede Medicinere), i dette 67 (en Niendedel af de immatrikulerede Filosofer).

Elevantallet ved Forbundets polytekniske Skole er sædvanlig 5 à 600, i 1890—91 622. Tallet af Udlændinge udgør her meget jævnlgt over Halvdelen af det samlede Tal: i 1890—91 kun 279 Schweizere ligeoverfor 343 Udlændinge ved den polytekniske Skole.

Pædagogiske Rekrutprøver.

Hvert Aar afholdes der i Schweiz, i Henhold til den den 19. Febr. 1875 i Kraft traadte Militærorganisation, saakaldte pædagogiske Rekrutprøver, der ere det eneste Middel til at konstatere, om Kantonerne efterkomme den dem ved Forbundsforfatningen paalagte Forpligtelse til at sørge for en fyldestgørende Primærundervisning. Ved Prøverne prøves i Læsning, Stil, Regning, Fædrelandskundskab. Rekruternes Præstationer betegnes ved »Noter«

i hvert af Fagene, 1, 2, 3, 4, 5, saaledes at 1 i Læsning betyder: »flydende Læsning med forstandig Betoning og formelt og reelt rigtig Genfortælling«; i Stil: »et med Hensyn til Indhold og Form (Orthografi, Interpunktion, Kalligrafi) korrekt mindre skriftligt Arbejde«; i Regning: »Færdighed i de fire Species med hele og brudne Tal (Decimalbrøker inclusive), Kendskab til det metriske System«; i Fædrelandskundskab: »Forstaaelse af Schweiz's Kort, tilfredsstillende Fremstilling af Hovedmomenterne i Fædrelandshistorien og i Forbundsforfatningen«. De øvrige Noter betegne lavere Grader, saaledes at 5 betegner den fuldstændige Uvidenhed.

Resultaterne i 1880, 1885, 1888 og 1889, procentvis udtrykte, var nu saaledes: af 100 prøvede Rekruter fik

	i Læsning:			
	1880	1885	1888	1889
Note 1	31.9	32.1	34.9	37.6
— 2	32.7	34.5	36.2	37.1
— 3	23.4	23.1	21.3	19.3
— 4	9.5	8.5	6.4	5.0
— 5	2.5	1.9	1.2	1.0

	I Stil:			
	1880	1885	1888	1889
Note 1	21.4	20.0	21.8	21.7
— 2	22.1	28.5	29.0	30.1
— 3	31.4	33.3	33.5	35.6
— 4	17.9	13.8	12.4	10.3
— 5	7.2	4.4	3.2	2.3

	I Regning:			
	1880	1885	1888	1889
Note 1	26.0	24.4	24.2	22.5
— 2	26.4	29.5	29.7	30.6
— 3	28.3	27.7	31.7	32.1
— 4	16.3	16.2	13.5	14.0
— 5	3.0	2.2	0.9	0.8

I Fædrelandskundskab:

	1880	1885	1888	1889
Note 1	17.0	12.6	15.9	16.4
— 2	17.2	21.0	24.2	26.0
— 3	27.2	31.9	34.9	34.8
— 4	26.6	25.4	20.6	19.8
— 5	12.0	9.1	4.7	3.0

At der mellem de enkelte Kantoner bestaar betydelige og interessante Forskelligheder med Hensyn til Rekruternes Dannelsesstandpunkt, udvise følgende Tal, der gælde Aaret 1889:

	Af 100 Rekruter bestod >meget godt< (o: fik Noten 1 i mere end 2 Fag)	Af 100 Rekruter bestod >meget slet< (o: fik Note 4 eller 5 i mere end et Fag)
Zürich	29	8
Bern	13	19
Luzern.....	13	25
Uri.....	7	29
Schwyz	11	26
Obwalden	17	12
Nidwalden	15	18
Glarus	23	10
Zug	18	19
Freiburg	12	18
Solothurn	20	10
Basel-By	44	5
Basel-Land	21	12
Schaffhausen	28	3
Appenzell A. Rh.	14	12
Appenzell I. Rh..	5	31
St. Gallen.....	19	11
Graubünden	16	20
Aargau	15	12
Thurgau.	26	4
Tessin	13	28
Waadt.....	17	12
Wallis.....	8	27
Neuchâtel.....	28	10
Genf	34	7

For Schweiz under Et var Forholdet det, at 18 pCt. af Rekruterne i det Hele bestod Proven »meget godt«, 15 pCt. »meget slet«. Det absolute Tal af prøvede Rekruter var i 1889 23,752.

Klostre.

Af Klostre fandtes der i 1888 i Schweiz ialt 85, fordelte over femten Kantoner. Ingen Klostre fandtes i Zürich, Bern, Basel, Schaffhausen, Appenzell A. Rh., Thurgau, Waadt, Neuchâtel og Genf. Flest fandtes der i Freiburg (16 med 630 Beboere), St. Gallen (14 med 485), Schwyz (7 med 603), Luzern, Solothurn, Graubünden, Wallis (6 i hvert Kanton), Appenzell I. Rh. og Tessin (5 i hvert) osv. I Klostrene levede der ialt 903 Munke og 2214 Nonner (tilsammen 3117 Personer).

— — Aarbogen indeholder yderligere Afsnit om Landbrug, Skovbrug, Fiskeri, Bjergværk, Industri, Handel og Omsætningsforhold, Sundhedsvæsen, Fattigvæsen, Ulykkestilfælde, Undervisnings-, Finans-, Fængsels- og Militærvæsen m. m., der levere et meget værdifuldt Stof.

A. P.-St.
